

Vacanze estive 2009 - IV ginn.B Greco&Latino

Descrizione: 10 versioni di greco + 12 versioni di latino, per TUTTI i pulcini di IV ginn.B (futura V ginnasio)

ISTRUZIONI per l'uso: Da somministrare con regolarità, cioè : dosi limitate ma frequenti.

Ripassate bene gli argomenti svolti, prendendo anche spunto dai costrutti che troverete nelle versioni.

A settembre dovrete sapere a menadito:

GRECO: comportamento dei sostantivi di 3° declinazione + aggettivi 2° classe e gradi di comparazione; pronomi.

Sintassi: gli usi del PARTICIPIO, proposizioni infinitive, dichiarative, finali; uso dell'ottativo. E, *dulcis in fundo*: verbi!!

LATINO: Pronomi e aggettivi (pron.pers., agg.poss., *is/hic/ille/idem/qui*) – Ovviamente: non dovrete avere più dubbi sulle declinazioni (assolutamente vietato quindi confondere VIR / VIS!!) - Aggettivi 2° classe e formazione comparativo. Verbi (paradigmi, indicativo, congiuntivo, composti di SUM) – Proposizioni con il congiuntivo (Cum narrativo, finali, consecutive)

Se hai il debito: non considerarlo una punizione... Il Consiglio di Classe ha ritenuto di farti lavorare un po' quest'estate: farai in modo che questo ripasso sia davvero utile. Così in V ginnasio potrai ricominciare il tuo 'viaggio', fiducioso in te stesso e nelle tue capacità, pronto a dimostrare che sei un campione!

Oltre alle versioni qui proposte, prova a rifare esercizi e versioni svolti durante l'anno. E' importante anche riprendere gli argomenti di teoria, per verificare le tue debolezze e puntare al meglio. L'esame di settembre consisterà nella traduzione di una versione (medio-facile, di ricapitolazione) + eventuali domande di teoria.

BUONA ESTATE A TUTTI VOI E FAMIGLIA!

Arrivederci!

La vostra prof.,
Gilda Tentorio

VERSIONI GRECO

1-L'uomo e gli animali

Λέγουσι πάλαι τὰ ζῶα πλάσσεσθαι καὶ δῶρα ἐκάστω χαρίζεσθαι παρὰ θεοῦ, τῷ μὲν ἀλκίην, τῷ δὲ τάχος, τῷ δὲ πτερά. ὁ δὲ ἄνθρωπος γυμνὸς ἔμενε καὶ ἔλεγεν· «Μόνος καταμένω ἔρημος χάριτος». Ὁ δὲ Ζεὺς ἔλεγεν· «Ἀνεπαίσθητος εἶ τοῦ δώρου καὶ λανθάνεις τοῦ μεγίστου τύγχανων· λόγον γὰρ ἔχεις, ἔντιμον παρὰ τοῖς θεοῖς καὶ τοῖς ἀνθρώποις, τῶν δυνατῶν δυνατώτερον καὶ τῶν ταχίστων θάσσω.» Καὶ τότε ἐπιγινωσκόμενος τὸ δῶρον ὁ ἄνθρωπος προσεκύνει εὐχαριστέων καὶ ὤχετο. Πάντες μὲν ἐκ θεοῦ λόγῳ τιμαόμεθα, ἔνιοι δὲ περὶ ὀλίγου τὴν τιμὴν ποιέονται (ποιέω-ποιέομαι περὶ ὀλίγου + *accusativo di cosa o persona= ho poca considerazione per qualcuno-qualcosa*) καὶ ζηλόουσι τὰ ἀναίσθητα καὶ ἄλογα ζῶα.

2-Sfida tra Borea e Sole

Βορέας καὶ Ἥλιος περὶ δυνάμεως ἤριζον. Ἔδοξε αὐτοῖς (=sembrò loro opportuno) τὴν νίκην ἀπονέμειν ἐκείνῳ αὐτῶν ὃς ἂν ἀποδύσῃ (=che fosse riuscito a spogliare) ἄνθρωπον ὁδοιπόρον. Καὶ ὁ Βορέας ἀρχόμενος σφοδρὸς ἦν· τοῦ δὲ ἀνθρώπου ἀντεχομένου τῆς ἐσθήτης, μᾶλλον ἐπεβάλλετο. ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ ψύχους καταπονεόμενος ἔτι μᾶλλον, καὶ περιττοτέραν ἐσθήτα προσελάμβανε, ἕως ὁ Βορέας ἀπέκαμνε καὶ τῷ Ἥλίῳ αὐτὸν παρελάμβανε. Καὶ ἐκεῖνος τὸ μὲν πρῶτον μετρίως προσέλαμπε, τοῦ δὲ ἀνθρώπου τὰ περισσὰ τῶν ἱματίων ἀποτιθεμένου (=da ἀποτίθημι), σφοδρότερον τὸ καῦμα ἐπέτεινε, ἕως οὗ (=finché) πρὸς τὴν ἀλέαν ἀντέχειν μὴ δυνάμενος ἀπεδύετο καὶ εἰς ποταμὸν παραρρέοντα ἐπὶ λουτρὸν εἰσήρχετο. Ὁ λόγος δηλοῖ ὅτι πολλακίς τὸ πείθειν τοῦ βιάζεσθαι ἀνυτικώτερόν ἐστι.

3-Due amici e l'orsa

Δύο φίλοι τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐβάδιζον. Ἄρκτου δὲ αὐτοῖς ἐπιφαινομένης, ὁ μὲν φθάσας (*part.aoristo attivo nomin.masch.sing.da φθάνω: da tradurre come un normale participio pres. Ma occhio alla costruzione!!*) ἀνέβαινε ἐπὶ δένδρον καὶ ἐνταῦθα ἐκρύπτετο· ὁ δὲ ἕτερος, μέλλων περικατάληπτος γίνεσθαι, πίπτων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἑαυτὸν (=se stesso) νεκρὸν προσεποιεῖτο. Τῆς δὲ ἄρκτου προσφερούσης αὐτῷ τὸ ρύγχος καὶ περιοσφαινομένης, τὰς ἀναπνοὰς συνεῖχεν· λέγουσι γὰρ νεκροῦ μὴ ἄπτεσθαι τὸ ζῶον. Τῆς δὲ ἀπαλασσομένης, ὁ ἀπὸ τοῦ δένδρου καταβαίνων, ἐπυνθάνετο τοῦ ἑτέρου τί (τί =che cosa) ἢ ἄρκτος πρὸς τὸ οὗς εἰρήκει (=gli aveva detto). Ὁ δὲ ἔλεγε τοῦ λοιποῦ μὴ συνοδοπορεῖν φίλοις τοιούτοις (=tali, dat.plur.), οἷ (=i quali) ἐν κινδύνοις οὐ παραμένουσιν. Ὁ λόγος δηλοῖ ὅτι τοὺς γνησίους τῶν φίλων αἱ συμφοραὶ δοκιμάζουσιν.

4-Consigli ai giovani

Ἠγέομαι τοὺς θεοὺς εὖ δηλοῖν πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς φαύλους καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων. Ζεὺς γὰρ καὶ τὸν Ἡρακλέα καὶ τὸν Τάνταλον ἐγένναε, ἀλλὰ τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίηε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλαζεν. Χρὴ οὖν τοὺς νέους καλοῖς παραδείγμασι χραόμενοις ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν καὶ τῶν ἄλλων σοφῶν τὰ χρησιμώτατα ἀναγιγνώσκειν. Ὡσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν βλέπομεν ἐπὶ πάντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζομένην, ἀφ' ἐκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσιν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς τῆς παιδείας ὀρεγομένους πάντων μὲν πείραν λαμβάνειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν.

5- Lupi e cani

Οἱ λύκοι τοῖς κυσὶν ἔλεγον· «Διὰ τί (=perché) ὅμοιοι ὄντες ἡμῖν ἐν πᾶσιν, οὐχ ὁμοφρονέετε ἡμῖν ὡς ἀδελφοί; οὐδὲν (=in nulla) γὰρ ὑμῶν διαλλάττομεν, πλην τῆ γνώμῃ. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἐλευθερίᾳ συζῶμεν (=viviamo con)· ὑμεῖς δὲ τοῖς ἀνθρώποις ὑποκύπτοντες καὶ δουλεύοντες, πληγὰς παρ' αὐτῶν ὑπομένετε, καὶ φυλάττετε τὰ πρόβατα· ὅτε δὲ ἐσθίουσι, μόνα τὰ ὀσᾶ ὑμῖν ἐπιρρίπτουσι. Ἀλλὰ πάντα τὰ ποιμνία λείπετε ἡμῖν, καὶ ἔξομεν (=habebimus) πάντα

κοινὰ εἰς κόρον ἐσθίοντες» Οὖν ὑπήκουον πρὸς ταῦτα οἱ κύνας· οἱ δὲ ἔνδον τοῦ σπηλαίου εἰσερχόμενοι, πρότερον τοὺς κύνας διέφθειρον. Ὁ μῦθος δηλοῖ ὅτι οἱ τὰς αὐτῶν (=proprie) πατρίδας προδιδόντες (=part.da προσδίδωμι), τοιοῦτους μισθοὺς λαμβάνουσιν.

6- L'amore per la patria

Οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι μαθήματα συλλέγουσιν ὡς ταῖς πατρίσι χρησιμώτεροι γίνωνται. Καὶ εἰκότως, οἷομαι· δεῖ γὰρ οὐκ ἀχαρίστους εἶναι πρὸς τῇ πατρίδι τῇ τὰς μεγίστας εὐεργασίας προσφερούση. Καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος οὕτως ἀμνήμων τῆς πατρίδος ὥστε (=introduce propos.consecutiva: οὕτως ... ὥστε + infinito) ἐν ἄλλῃ πόλει διατρίβων ἀμελέειν, ἀλλ' οἱ τε κακοπραγέοντες ἐν ταῖς ἀποδημίαις, συνεχῶς τὴν πατρίδα ἀνακαλέουσιν ὡς μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, οἱ τε εὐδαιμονέοντες, εἰ τὰ ἄλλα εὖ πράττουσι, μέγιστην ἔνδειαν νομίζουσι τὸ μὴ τὴν πατρίδα οἰκέειν, ἀλλὰ ξενιτεύειν. Καὶ οἱ κατὰ τὸν τῆς ἀποδημίας χρόνον λαμπροὶ ὄντες, ἢ διὰ χρημάτων κτήσιν ἢ διὰ τιμῆς δόξαν ἢ διὰ παιδείας μαρτυρίαν ἢ διὰ ἀνδρείας ἔπαινον, εἰς τὴν πατρίδα πάντες ἐπέιγονται.

7- Differenze tra cittadini ricchi e cacciatori

Μὴ ζήλοε μηδὲ τοὺς ἐπὶ τὰς πλεονεξίας εἰκῆ ἰόντας (=part.da εἶμι= giungere,arrivare acc.plur.M), μὴτ' ἐπὶ τὰς ἰδίας μὴτ' ἐπὶ τὰς δημοσίας, νομίζων ὅτι οἱ μὲν ἄριστοι γινώσκουσι ἐπὶ τὰ βελτίω, οἱ δὲ κακοὶ πάσχουσι τε κακῶς καὶ γινώσκουσι ἐπὶ τὰ χείρω. Τὰς γὰρ τῶν ἰδιωτῶν οὐσίας ἀφαιρεόμενοι καὶ τὰ πόλεως, εἰς τὰς κοινὰς σωτηρίας ἀνωφελέστεροί εἰσι τῶν ἰδιωτῶν, τὰ τε σώματα πρὸς τὸν πόλεμον κάκιστα καὶ αἴσχιστα ἔχουσι, πονέειν οὐ δυνάμενοι. Οἱ δὲ κυνηγῆται εἰς τὸ κοινὸν τοῖς πολίταις καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ κτήματα καλῶς ἔχοντα παρέχουσιν. Ἔρχονται δὲ οἱ μὲν ἐπὶ τὰ θηρία, οἱ δ' ἐπὶ τοὺς φίλους· οἱ μὲν ἐπὶ τοὺς φίλους ἰόντες (=part.da εἶμι= giungere,arrivare Nom.plur.M), δύσκειαν ἔχουσιν παρὰ πᾶσιν, οἱ δὲ κυνηγῆται ἐπὶ τὰ θηρία ἰόντες εὐκλειαν.

8-Crizia e Alcibiade

Τῷ Σωκράτει ὀμιλητὰ ἐγινέσθην Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης· τούτῳ τῷ ἄνδρῳ πολλὰ καὶ δεινότατα κακὰ τὴν πόλιν ἐποιέετην. Κριτίας μὲν γὰρ τῶν ἐν ὀλιγαρχίᾳ πάντων πλεονεκτίστατός τε καὶ βιαιότατος ἐγίνετο, Ἀλκιβιάδης δὲ αὖ τῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων ἀκρατέστατός τε καὶ ὑβριστότατος. ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν τι (=qualche, neutro) κακὸν ἐκείνω τὴν πόλιν ἐποιέετην (ποιέω regge due accusativi, della cosa e della persona), οὐκ ἀπολογέω αὐτούς· τὴν δὲ πρὸς Σωκράτην συνουσίαν αὐτοῖν βούλομαι διηγέεσθαι. Ἐγινέσθην γὰρ τῷ ἄνδρῳ τούτῳ τῇ φύσει φιλοτιμοτάτῳ ἐκ πάντων τῶν Ἀθηναίων, βουλομένῳ πάντα δι' ἑαυτῶν (ἑαυτῶν = se stessi, genitivo plur.) πράττεσθαι καὶ πάντων ὀνομαστοτάτῳ γίνεσθαι. Τοῦναντίον ὁ Σωκράτης, τῶν ἡδονῶν πασῶν ἐγκρατέστατος ὢν, βίον διῆγε πολλῶ ἀυταρκέστερον· ἦν οὖν πολὺ ἐγκρατέστερος τούτοις ἐν πᾶσι. Αὐτῷ δὲ, ταῦτα ὀράοντε, οὐκ ὠρεγέσθην ὁμοίως τῆς τοῦ Σωκράτους ὀμιλίας ἐπιθυμέοντες τῆς σωφροσύνης, ἦν (=che, pronome relativo accus.femm.sing.) ἐκεῖνος εἶχε· οὐδ' ἐνομιζέτην γίνεσθαι ἰκανωτέρῳ λέγειν τε καὶ πράττειν, ὀμιλέοντες τῷ Σωκράτει.

9- Il padre e le figlie

Ἔχων τις (=un tale) δύο θυγατέρας, τὴν μὲν κηπουρῶ ἐνύμφευε, τὴν δὲ κεραμεῖ. Χρόνου δὲ προερχομένου, ἦκεν πρὸς τὴν τοῦ κηπουροῦ καὶ ταύτην ἠρώταε πῶς (=avverbio interrogativo: come) ἔχοι αὐτοῖς τὰ πράγματα. Τῆς δὲ λεγούσης πάντα μὲν αὐτοῖς παρεῖναι (=infinito da παρά-εἶμι: essere presente, esserci), ἐν δὲ τοῦτο εὐχεσθαι τοῖς θεοῖς, ὅπως χειμῶν γίγνηται καὶ ὄμβρος, ἵνα τὰ λάχανα ἀρδεύοιτο, μετ' οὐ πολὺ παρεγίνετο πρὸς τὴν τοῦ κεραμεῶς καὶ αὐτῆς ἐπυνθάνετο (il verbo regge il genitivo della persona: domandare-chiedere a qualcuno) πῶς ἔχοι. Τῆς δὲ τὰ μὲν ἄλλα μὴ ἐνδέεσθαι λεγούσης, τοῦτο δὲ μόνον εὐχεσθαι, ὅπως αἰθρία τε λαμπρὰ ἐπιμένη καὶ λαμπρὸς ἥλιος, ἵνα ξηραίνοιτο ὁ κέραμος, ἔλεγε πρὸς αὐτήν· « εἰ σὺ μὲν εὐδίαν ἐπιζητεῖς, ἢ δὲ ἀδελφῆ σου χειμῶνα, ποτέρα (=a quale delle due) ὑμῶν συνεύχωμαι ; » Οὕτως οἱ ἐν ταύτῳ χρόνῳ ἀνομοίοις πράγμασιν ἐπιχειρέοντες εἰκότως περὶ τὰ ἑκάτερα (ἐκάτερος: ciascuno dei due: neutro plur.) πταίουσιν.

10- *Ermes e lo scultore* (N.B.: troverai dei genitivi che sono complementi di prezzo. In italiano diciamo: costa 5 euro; in greco: di 5 euro)

Ἑρμῆς βουλόμενος μανθάνειν ἐν τίνι (=quale, interrogativo- dativo sing.) τιμῇ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐστίν, ἦκεν ἀφομοιούμενος ἀνθρώπῳ εἰς ἀγαματοποιῶν ἐργαστήριον. Καὶ θεαόμενος Διὸς ἄγαλμα ἐπυνθάνετο πόσου (=a quale prezzo) πιπράσκοιτο. Λέγοντος δὲ τοῦ ἀγαματοποιῶν ὅτι δραχμῆς (=al prezzo di una dracma), ἐγέλαε καὶ ἠρώταε τὸ τῆς Ἥρας πόσου πιπράσκοιτο. Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ἔτι μείζονος, ὁ Ἑρμῆς ἐθεάετο καὶ τὸ αὐτοῦ (αὐτοῦ *con spirito aspro=di se stesso, propria*) ἄγαλμα καὶ ὑπελάμβανε ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ καὶ ἄγγελός ἐστι τῶν θεῶν καὶ ἐπικερδῆς, περὶ πολλοῦ αὐτὸν ποιέοιτο. (*ποιέω περὶ πολλοῦ + accus.persona = ho grande considerazione di*). Διόπερ ἐπυνθάνετο ὁ θεὸς πόσου τὸ τοῦ Ἑρμοῦ ἄγαλμα πωλείη, καὶ ὁ ἀγαματοποιὸς ἔλεγεν· « Ἄλλ' εἰ τὸν Δία καὶ τὴν Ἥραν ἀγοράζεις, τὸν Ἑρμῆν προσθήκη (=compl.predicativo dell'ogg.) μέλλεις ἔχειν» Ὁ λόγος ἀρμόζει πρὸς ἄνδρα κενόδοξον, ἐν οὐδεμίᾳ τιμῇ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὄντα.

Vacanze estive 2009 - IV ginn.B

VERSIONI LATINO

1- L'astrologo e il re

Fallaces homines, qui se scientiam rerum futurarum habere praedicant, imperitos fallunt, periti autem inanem iactationem eorum irrident. Rex quidam (=un – nominativo sing.) astrologum, magna pecunia conductum apud se habebat. Olim rex astrologum de tempestate consuluit, nam per agros deambulare cupiebat. Ille, cum diu caelum inspexisset, respondit: "Hodie, rex, optime deambulabis, nullus enim imber iter impediet". Cum autem rex per agros equitaret, agricola eum conspexit et dixit: "Rex, ad regiam statim discede, magna tempestas adventat, ideo, si sub divo manseris, te maximus imber deprehendet". Rex, tutus astrologi praedicatione, verba agricolae contempsit et iter perrexit; sed repente audivit magnum murmur et nubes caelum operiunt obscurantque solem; paulo post densi praecipitant de aethere nimbi et aqua regem perfundunt.

2- Ulisse smaschera Achille

Thetis, Achillis mater, cum sciret filium suum mortem oppetiturum esse, si bello Troiano interfuisset, eum commendavit Lycomedi regi, qui Achillem cum virginibus filiabus habitu femineo educavit. Sed Achivi, cum rescivissent eum in regia Lycomedis occultari, oratores, inter quos erat Ulixes, ad regem miserunt ut peterent Achillis traditionem. Rex, cum negaret illum apud se esse, potestatem eis dedit ut in regia quaererent. Cum oratores intellegere non possent quis (=chi, interrogativo – nomin.sing.) ex iis virginibus Achilles esset, Ulixes in regio vestibolo munera feminea posuit, in quibus (=fra cui) clipeum et hastam, et subito tubicinem canere armorumque crepitum et clamorem facere suis iussit. Achilles, putans eum hostem esse, vestem muliebrem dilaniavit atque clipeum et hastam arripuit. Ex hoc cognitus est Achilles, qui promisit postea se cum Graecis contra Troianos dimicaturum esse.

3- La nona fatica di Ercole

Cum Hercules octo iam labores feliciter sustinuisset, Eurystheus desideravit cingulum quod ab Hippolyta, Amazonum regina, possidebatur. Hercules respondit a se etiam hoc desiderium regis expletum iri. Cum Amazones autem feminae belli peritissimae haberentur (attenzione al significato di HABEO al passivo!) et tela ab iis contorta mortifera essent, Hercules statuit totius Graeciae viros fortissimos adhibere, quibuscum (=con i quali) ad Amazonum terram navigavit. Huc cum advenisset, Hippolyta diu ab Hercule permulsa est, ut sponte cingulum sine ullo certamine praeberetur. Ea, precibus viri mota, paruisset (trad.con condizionale passato), nisi a Iunone prohibita esset. Verbis deae Amazones monitae, ad arma provolaverunt, sed, quamvis in pugna fortissimas se praebuissent, impetus Herculis sustineri non potuit. Tandem Hippolyta cum fere omnes exanimis iacerent, timore mota ne (=costrutto particolare: verbo di timore + ne= che) omnes delerentur, sine ulla mora Herculi cingulum tradidit.

4- Discorso di un comandante prima della battaglia

“Quoniam exploratores nuntiant hostes iam adesse, egomet (=rafforzativo di ego) puto, milites, hoc ipso die pugnam futuram esse. Cum magna sit multitudo illorum et vires ingentes, ignorare non possumus certamen durissimum fore. Estote (=imperativo di SUM, 2° plur.) ergo fortes et parati, milites, ut semper fuistis: nemo (=nessuno – sogg.) vestrum absit a pugna, sed omnes intersint acerrimo studio. Si victoria in manibus nostris erit, magnopere proderimus patriae nobisque ipsis: magna enim erunt praemia victorum, praeda, gloria, honores, gratia civium. Vos qui praeestis, legati, tribuni, centuriones, exempla fortitudinis edite, confirmate milites, eos ducite in aciem vehementi impetu; vos, milites, firmissimam victoriae voluntatem semper adhibete, ita ut animus vobis non desit: si vero virtus vobis defuerit, si pro victoria clades et ignominia fuerint, pauci vestrum supererunt nec sine rubore et dedecore domum redire (=infinito pres. da redeo) poterunt.”

5- Una scoperta archeologica di Cicerone

Archimedis sepulcrum, ignoratum a Syracusanis, saeptum undique (avv.) et vestitum vepribus et dumetis, a Cicerone repertum est. Sciebat hic enim sphaeram cum cylindro in monumento positam esse, ubi vir ille praestantissimus sepultus erat. Cum autem Syracusis quaestor esset, locus ab eo inventus est apud portas Agrigentinas, stirpibus et dumetis quasi coopertus, ubi magna frequentia sepulcrorum erat. Ibi, omnia collustrans oculis, animadvertit Cicero columellam non multum e dumis eminentem, in qua (=sopra la quale) inerat sphaerae figura et cylindri. Statim multi servi cum falcibus immissi sunt, ut locus purgaretur et expediretur. Cum aditus apertus esset, graeca inscriptio reperta est in basi, quae declarabat clarissimum mathematicum ibi esse sepultum.

6- Virtù di Lucrezia

Cum Ardea, Rutulorum oppidum, a Tarquinio Superbo obsidione cingeretur, cumque bellum et oppidanorum virtute et munitionum magnitudine diutius produceretur, a filiis Tarquinii eorumque amicis tempus saepe convivii et computationibus terebatur. Inter pocula de multis variisque rebus disseri soliti erant. Cum olim apud eos forte cenaret Collatinus – ille qui postea cum Bruto consul electus est – incidit sermo de uxoribus et suam quisque (=ognuno) magnis laudibus extollebat. Tum Collatinus: “Cur verbis frustra certamus? Conscendamus equos, ut ipsi visamus quid (=che cosa) ab uxoribus nostris agatur”. Sine ulla mora equos conscendunt, domos suas contendunt: regiae nurus in conviviis deprehenduntur, at Lucretia, Collatini uxor, oculis occurrit lana dedita cum ancillis: huic igitur praecipua laus muliebris virtutis tribuitur.

7- Storia di un'amicizia

Damon et Phintias, philosophi Pythagorei virique eximiae virtutis, fidelem inter se iunxerunt amicitiam. Cum alterum horum Dionysius, Syracusarum tyrannus, capitis damnasset atque is ab eo paulum temporis impetrasset ut (trad. con: CHE), priusquam periret, domum rediret (=cong. imperf. da pereo e redeo) matrem salutaturus, alter non dubitavit (=esitò) se vadem dare amici reditus gratiā. Solutus erat periculo mortis is qui cervicem gladio subiectam habebat, eidem gladio caput suum subiecerat is qui securus vivere poterat. Cum iam ad statutam diem perventum est neque ille venerat, cuncti tam temerarii sponsoris stultitiam damnabant. At is dicebat se de amici constantia nihil (=per nulla) metuere. Hora a Dionysio constituta, alter supervenit. Admiratus, tyrannus supplicium damnato remisit et maxime eorum amicitiam honoravit.

8- Due aneddoti

-Cum Nasica ad poetam Ennium venisset et ab ostio Ennium quaereret, ancilla respondit illum domi non esse; sed Nasica sensit eam domini iussu dixisse et illum intus esse, tamen Nasica discessit simulans se ancillae verbis credidisse. Sed paucis post diebus cum ad Nasicam venisset Ennius et eum a ianua quaereret, Nasica exclamat magna voce se domi non esse. Tum Ennius: “Quid? (=Ma come!) Ego non cognosco vocem, inquit, tuam?” Hic

(avv.) Nasica: “Homo es impudens; ego cum te quaererem, ancillae tuae credidi te domi non esse: tu mihi non credis ipsi?”

-Athenis quidam (=un) vir ultimae senectutis, cum in theatrum ivisset (*cerca verbo EO e ragiona sul modo-tempo*) ut ludos spectaret et cum nemo (=nessuno, sogg.) e civibus eum sessum reciperet, ad Lacedaemoniorum legatos forte pervenit. Legati, hominis aetate moti, canos eius capillos et annos honoraverunt, sedemque ei honoratissimo loco dederunt. Ubi populus hoc adspexit, magno plausu alienae urbis verecundiam comprobavit. Dicunt tunc unum e Lacedaemoniis dixisse: “Ergo Athenienses sciunt quod rectum est, sed id facere neglegunt!”.

9- Libro Exercizi: n°325 pag.257 *Generosità Alessandro verso familiari Dario*

10- *Un sogno tristemente premonitore*

Efficax (=veritiera) fuit illa quietis imago, quae Croesi (*genitivo*) regis animum prius maximo metu, deinde etiam dolore confecit: nam e duobus filiis et ingenii agilitate et corporis dotibus praestantiorem imperiique successioni destinatum Atyn (*accusativo: Atis*) existimavit (=sognò) ferro sibi ereptum esse. Itaque quicquid (=qualsiasi cosa) pertinebat ut denuntiatae cladis acerbiter evitaret, nulla ex parte patriā (=aggettivo!) curā cessavit advertere. Solitus erat iuvenis mitti ut bella gereret: domi retentus est; habebat armamentarium omnis generis telorum copiā refertum: id quoque amoveri iussit Croesus; gladio cinctis comitibus utebatur (=verbo deponente, regge l'abl.della persona, trad.: frequentava): Croesus vetuit eos propius accedere. Necessitas (=destino) tamen aditum luctui dedit. Cum enim ingentis magnitudinis aper Olympi montis cultā crebrā cum agrestium strage vastaret inusitatoque malo regium imploratum esset auxilium, filius a patre extorsit ut mitteretur ad eum opprimendum (=per ucciderere l'animale). Sed dum omnes intenti sunt acri studio ut suem interficerent, pertinax casus imminens violentia lanceam, missam ut feram peteret, in eum detorsit.

11- *Alessandro uccide l'amico Clito*

Alexander sollemni die amicos in convivium vocat. Orta (=partic.perfetto: nata-sorta) inter ebrios rerum a Philippo gestarum mentione, ipse se meliorem patre esse dictitabat, assentante (=da: adsentor, verbo deponente, da tradurre all'attivo) maiore convivarum parte. Itaque cum unus e senibus, Clitus, fiducia amicitiae regis, memoriam Philippi defenderet, laudaretque eius res gestas, Alexander sic ira exarsit, ut telo a satellite raptò, Clitum in convivio trucidaret. Sed postquam satiatus caede animus conquievit et in irae locum successit aestimatio (=riflessione), facti pigere eum coepit (=iniziò a pentirsi...). Furor qui pridem iram maximam auxerat, nunc paenitentiam: Alexander mori voluit (=desiderò morire). Primum flens amplecti coepit (=cominciò ad abbracciare) mortuum, vulnera tractare et exsecrari (*verbo deponente, trad.come attivo*) dementiae suae; denique arreptum telum in se vertit: peregisset (*trad.con condizionale passato*) facinus, nisi amici intervenissent. Mansit haec voluntas mortis etiam sequentibus diebus. Paenitentiae enim accesserat nutricis suae, sororis Cliti, recordatio et dicebat: “Tam foedam illi alimentorum suorum mercedem reddidi!”. Ob haec illi quadriduo perseverata inedia est, donec exercitus universi precibus exoratus est ne (=che non) ita mortem unius doleret, ut universos perderet.

12- *L'odio di Annibale per i Romani*

Sic Hannibal narravit Antiocho, qui hospitio eum acceperat: “Pater meus Hamilcar, puerulo me, non amplius (=non più di) novem annos nato, in Hispaniam imperator proficiscens (=il verbo significa ‘partire’) Carthagine, Iovi optimo maximo hostias immolavit. Dum ea divina res conficiebatur, quaesivit ex me: “Visne (=vuoi) mecum in castra venire?”. Id cum libenter accepissem atque ab eo petere coepissem (=iniziando) ne dubitaret ducere (=che non esitasse a condurmi con sé), ille dixit: “Faciám, si mihi fidem quam postulo, dederis”. Simul me ad aram adduxit, apud quam sacrificare instituerat, eamque ceteris remotis tenentem iurare iussit me numquam in amicitia cum Romanis fore. Id ego iusiurandum patri datum usque ad hanc aetatem ita conservavi, ut nemo dubitat quin (=nessuno dubita che) reliquo tempore eadem mente futurus sim (=sarò). Quare, si de Romanis quid (=qualcosa) amice cogitabis, bene feceris si me celas (=il verbo celo regge doppio accusativo); at cum bellum parabis, te ipsum frustraberis, si non me in eo principem posueris”.